

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA

ARCHIWALIA

W czerwcu 1990 roku przywiozłem ze Lwowa mikrofilm (nieco ponad 300 klatek) archiwalnych dokumentów dotyczących Kazimierza TWARDOWSKIEGO. Oryginały tych dokumentów znajdują się w Centralnym Historycznym Archiwum Republikańskim we Lwowie. Niestety, nie zdołałem uzyskać numerów zespołów archiwalnych. Mikrofilm został zdeponowany w Bibliotece Wydziału Filozofii i Socjologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej.

Większość dokumentów ma charakter pism urzędowych. Mogą one mieć znaczenie dla szczegółowych ustaleń biograficznych. Ale jest też kilka dokumentów o samodzielnym znaczeniu oraz ciekawe (ciekawostkowe) treści w innych pismach urzędowych.

Z całego zbioru dokumentów publikujemy trzy: biogram, list do Senatu Akademickiego Uniwersytetu Jana Kazimierza w sprawie krzyży w salach uniwersyteckich oraz pismo do Dziekana Wydziału Humanistycznego w sprawie odmowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego wynajęcia sali Towarzystwa Muzycznego dla wykładów Twardowskiego pt. Główne zasady nauk filozoficznych.

Pierwszy z tych dokumentów jest 15-stronicowym maszynopisem (najwyraźniej z 1920 r.), napisanym w trzeciej osobie, bez podpisu, z odręcznymi uzupełnieniami, które jednak najwyraźniej nie są autografami Twardowskiego. Drugi dotyczy krzyży w salach uniwersyteckich, z czym Twardowski wiąże zagadnienie autonomii nauki. Trzeci wreszcie jest ciekawym świadectwem masowego zainteresowania młodzieży wykładami Twardowskiego.

Zdzisław Cackowski

DR KAZIMIERZ JERZY ADOLF ze Skrzypny TWARDOWSKI, herbu Ogończyk, urodził się w Wiedniu dnia 20 października 1866 r. z ojca Piusa (1828—1906) i z matki Malwiny z Kuhnów (ur. 1844).

Okres studiów

Nauki gimnazjalne odbywał — uzyskawszy miejsce funduszowe byłego galicyjskiego wydziału krajowego — jako wychowanek „Theresianum”, gdzie otrzymał w roku 1884 medal złoty, a w roku 1885 zdał z odznaczeniem egzamin dojrzałości. Na uniwersytet uczęszczał w Wiedniu w latach 1885—1889, oddając się studiom filozoficznym jako uczeń Franciszka Brentany, a obok tego studiom zrazu historycznym, następnie matematycznym i przyrodniczym. Odbywszy (1889—1890) jed-

noroczną służbę wojskową przebywał w latach 1890—91 w domu hr. Wojciecha Dzeduszyckiego w Jezupolu, gdzie napisał rozprawę doktorską *Idee und Perception. Eine erkenntnistheoretische Studie aus Descartes* (wydana drukiem 1892). Zdawszy egzaminy ściśle (z filozofii, filologii klasycznej, matematyki i fizyki) i uzyskawszy zaśnię ministerialny, udał się z początkiem stycznia 1892 do Lipska, gdzie brał udział w pracach Instytutu Psychologii Eksperymentalnej Wundta, a na półroczu letnie tegoż roku do Monachium, gdzie głównie słuchał wykładów Stumpfa. Wróciwszy do Wiednia, został w lipcu 1892 promowany na doktora filozofii, a w jesieni objął posadę w biurze matematycznym Zakładu Ubezpieczeń Pierwszego Ogólnego Towarzystwa Urzędników. Posadę tę zajmował do jesieni 1895.

Docentura i profesura

W lipcu 1894 uzyskał w Uniwersytecie wiedeńskim *viennam legendi* z filozofii na podstawie pracy: *Zur Lehre vom Inhalt und Gegenstand der Vorstellung* (Wien 1894). Wykładał w tymże Uniwersytecie w charakterze docenta prywatnego przez rok akademicki 1894/5. Postanowieniem cesarskim z dnia 18 października 1895 (rozp. b. austr. Ministerstwa Wyznań i Oświaty z 20. października 1895, L. 24, 848) mianowany został z prawomocnością od 1 listopada 1895 nadzwyczajnym profesorem filozofii w Uniwersytecie Lwowskim, gdzie rozpoczął wykłady 15 listopada tegoż roku. Postanowieniem cesarskim z dnia 15 września 1898 (rozp. b. austr. Ministerstwa Wyznań i Oświaty z 25 września 1898, L. 24, 670) mianowany został z prawomocnością od 1 października 1898 profesorem zwyczajnym. W roku 1918 otrzymał zaproszenie do objęcia katedry psychologii, a w roku 1920 zaproszenie do objęcia katedry filozofii w Uniwersytecie Warszawskim, lecz zaproszeń tych nie przyjął.

Godności akademickie

W latach akademickich 1900/1 i 1904/5 piastował godność Prodziekana Wydziału Filozoficznego: w półroczu letnim 1911/1912 był delegatem Grona Profesorów tegoż Wydziału do Senatu akademickiego; w latach akademickich 1914/5, 1915/6 i 1916/7 piastował na mocy trzykrotnego z rządu wyboru godność Rektora Uniwersytetu, a w roku 1917/18 był Prorektorem. Składając we wrześniu 1917 godność Rektora otrzymał od Senatu akademickiego pierścień pamiątkowy.

Inne funkcje w uniwersytecie

W latach akademickich 1900/1, 1901/2, 1902/3 był przewodniczącym Zarządu Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich. W latach 1904/1908 fungował jako delegat Senatu akademickiego do Komisji Egzaminacyjnej, przeprowadzającej z ramienia Rady Szkolnej Krajowej uzupełniające egzaminy dojrzałości. W półroczu zimowym 1908/9 otrzymał od Senatu akademickiego polecenie opracowania wniosków w sprawie reorganizacji Kancelarii uniwersyteckiej i zmiany sposobu postępowania przy wpisach, z czym łączyło się opracowanie odpowiednich instrukcji dla Dziekanów, słuchaczy i urzędników. W celu wprowadzenia w życie tych projektów,

przez Senat akademicki aprobowanych, został przez tenże Senat w marcu 1909 powołany na stałego referenta spraw kancelaryjnych Uniwersytetu w Senacie akademickim; funkcję tę złożył w jesieni 1911. Przez półrocze zimowe 1912/13 kierował w czasie choroby a następnie po śmierci Dyrektora Kancelarii uniwersyteckiej, Dra Jana Jordana, agendami tej kancelarii; składając tę funkcję w marcu 1913, otrzymał od Senatu akademickiego pierścień pamiątkowy. We wrześniu 1917 powołany został przez Senat akademicki na stałego referenta spraw kwestury i rachunkowości uniwersyteckiej; funkcję tę pełnił do lipca 1919. Na Wydziale Filozoficznym był w latach 1900—1910 stałym referentem w sprawie zasiłków ministerialnych dla kandydatów stanu nauczycielskiego; od chwili dopuszczenia kobiet do studium na Wydziale Filozoficznym funguje jako stały referent w sprawach związanych z zapisywaniem się kobiet na ten Wydział. Rozpoczynając urzędowanie jako Rektor w Wiedniu na uchodźstwie, powołał do życia w październiku r. 1914 fundusz zapomogowy polskiej młodzieży akademickiej, którego Zarząd na mocy uchwały Senatu akademickiego z 21 września 1917 sprawuje nadal także po ustąpieniu z Rektoratu. W r. 1918—20 opracował jako referent Senatu aktualny projekt ustawy szkół akademickich.

Od r. 1896 jest członkiem, a od marca 1919 Dyrektorem Naukowej Komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich we Lwowie, a od maja 1919 Dyrektorem Komisji Egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli wyższych i dwuklasowych szkół handlowych.

Działalność nauczycielska w Uniwersytecie

Objąwszy katedrę filozofii we Lwowie, zainicjował utworzenie Seminarium Filozoficznego; zostało ono zorganizowane z początkiem roku akademickiego 1897/8 w dwóch oddziałach, których jednym stale kieruje; nadto w latach akademickich 1900/1—1903/4, tj. przez czas, w którym druga katedra filozofii nie była obsadzona, kierował też drugim oddziałem Seminarium. Obok Seminarium prowadził stale ćwiczenia filozoficzne przygotowujące słuchaczy początkujących do pracy w Seminarium filozoficznym. W roku 1901/2 prowadził także po raz pierwszy ćwiczenia z psychologii eksperymentalnej; ćwiczenia te musiały jednak ulec przerwie z powodu braku lokalu i urządzeń; dopiero z uzyskaniem osobnego lokalu dla Seminarium Filozoficznego można było w nim urządzić także pracownię psychologiczną i podjąć z rokiem 1907/8 ćwiczenia z psychologii eksperymentalnej, które się dotąd stale odbywają.

Gdy docent prywatny pedagogiki Dr Antoni Danysz zrzekł się swej *venia legendi*, wykladał w półroczu letnim 1902/3 dydaktykę ogólną w trzech godzinach tygodniowo na mocy polecenia Ministerstwa w myśl uchwały Wydziału Filozoficznego.

Poza działalnością nauczycielską na katedrze, w Seminarium, na ćwiczeniach i w pracowni psychologicznej brał od chwili objęcia katedry stały udział w tygodniowych posiedzeniach Kółka Filozoficznego Czytelni Akademickiej, które istniało do roku 1917. W jego miejsce powołał do życia w r. 1919 Konwersatrium Filozoficzne Młodzieży Akademickiej, w którego zebraniach również stale uczestniczył. Nadto brał przez pewien krótki czas udział w posiedzeniach Kółka Filozoficznego Towarzystwa Akademickiego „Zjednoczenie”.

Poza wykładami uniwersyteckimi w ścisłym tego słowa znaczeniu wygłosił szereg powszechnych wykładów uniwersyteckich, a mianowicie w latach 1899—1906

corocznie jeden cykl jedno- lub kilkusemiowy wykładów we Lwowie, a nadto szereg wykładów luźnych tak we Lwowie, jak w kilkunastu miejscowościach poza Lwowem.

Działalność nauczycielska poza Uniwersytetem

Odczyty

Systematyczne kursy wykładów miał: w latach 1896—1898 na kursach semina-
rialnych Zakładu Wychowawczego Marii Bielskiej (pedagogika i dydaktyka); 1896—
1899 w Towarzystwie Kursów dla Kobiet (filozofia); 1898 w kółku naukowym To-
warzystwa Bratniej Pomocy słuchaczy politechniki lwowskiej (psychologia); w
r. 1901/2 w Stowarzyszeniu Nauczycielek (psychologia pedagogiczna); w r. 1903
w „Wyższych Kursach Wakacyjnych” w Zakopanem (filozofia wieku XIX); w r. 1904
w „Wakacyjnym Kursie Uniwersyteckim” w Cieszynie (*Zasady dydaktyki* i wykład
wstępny *Wychowanie i nauka*); nadto wygłosił w r. 1910 w Warszawie cykl wy-
kładów na zaproszenie Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego i Polskiego Związ-
ku Nauczycielskiego.

Szereg innych odczytów wygłosił w „Ognisku” w Wiedniu, w „Bibliotece Pol-
skiej” (tamże), w Towarzystwie Oświaty Ludowej we Lwowie i na prowincji, w
Czytelni dla Kobiet we Lwowie, Związku Naukowo-Literackim we Lwowie i Związku
Naukowo-Literackim w Stanisławowie, w Czytelni Naukowej w Przemyślu,
w Domu Polskim w Czerniowcach. Nadto wygłosił w r. 1907 wykład w urzędzonym
przez Radę Szkolną Krajową we Lwowie Kursie uzupełniającym dla nauczycieli
szkół średnich, a na takimże Kursie, urzędzonym w Wiedniu w r. 1915 dla przeby-
wającego na uchodźstwie nauczycielstwa polskiego, wygłosił wykład wstępny *Scien-
tia vitae magistra*.

Udział w organizacjach naukowych

W r. 1887 współdziałał w założeniu wiedeńskiego Towarzystwa Filozoficznego,
którego w latach 1887—1889 był pierwszym wiceprezesem i na którego posiedze-
niach naukowych wygłosił w latach 1902 i 1914 trzy odczyty. W r. 1904 założył we
Lwowie Polskie Towarzystwo Filozoficzne, w którym od chwili jego powstania
piastuje godność przewodniczącego i na którego posiedzeniach naukowych wygłosił
15 odczytów, 1 komunikat, dwukrotnie zaś zagałę dyskusję. Nadto wygłosił odczyty
naukowe w Towarzystwie Filologicznym, w Polskim Towarzystwie Przyrodników
im. Kopernika, w Towarzystwie Prawniczym, a na zaproszenie Akademii Umie-
jętności w Krakowie miał dnia 3 maja 1910 w Polskiej Stacji Naukowej w Paryżu
odczyt *August Comte i Jan Śniadecki*.

Od r. 1908 do r. 1920 był członkiem Wydziału Towarzystwa dla Popierania
Nauki Polskiej we Lwowie; w maju 1911 został wybrany członkiem koresponden-
tem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie; w grudniu 1911 został — z po-
wstaniem przy Akademii Komisji do badania historii filozofii w Polsce — wybrany
zastępcą przewodniczącego tej Komisji; w r. 1917 został wybrany członkiem War-
szawskiego Instytutu Filozoficznego, w r. 1919 został powołany do utworzenia w

Krakowie przez Ministerstwo WHiOP Komisji do badania dziejów wychowania i szkolnictwa w Polsce, a z początkiem roku 1920 stanął na czele lwowskiego oddziału tej Komisji. Z chwilą przeobrażenia się Towarzystwa dla Popierania Nauki Polskiej w Towarzystwo Naukowe (w czerwcu 1920) został członkiem czynnym tego Towarzystwa. W r. 1919/20 brał udział w organizowaniu Związku Polskich Towarzystw Naukowych we Lwowie.

Udział w zjazdach naukowych

(Podróże naukowe)

W r. 1900 wygłosił w sekcji psychologicznej IX Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Krakowie odczyt *W sprawie klasyfikacji zjawisk psychicznych*; w r. 1904 brał udział w Zjeździe psychologów eksperymentalnych w Giessen, po którym udał się, otrzymawszy w tym celu urlop i zasiłek rządowy, w podróż naukową do Paryża oraz do Berlina, Wrocławia, Lipska, Getyngi, Würzburga, Halle, Pragi, Grazu, aby zapoznać się z postępami, jakie uczyniły urządzenia pracowni psychologicznych; w r. 1907 był gospodarzem sekcji filozoficznej X Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich we Lwowie i wygłosił w tej sekcji odczyt *O idio- i allogenetycznych teoriach sądu*, a w r. 1909 należał do Prezydium I Zjazdu Psychiatrów, Neurologów i Psychologów Polskich w Warszawie i wygłosił na pierwszym zebraniu ogólnym tego Zjazdu odczyt *O metodzie psychologii*; w r. 1910 brał udział w Zjeździe psychologów eksperymentalnych w Innsbrucku; w r. 1911 uczestniczył w XI Zjeździe Lekarzy i Przyrodników Polskich w Krakowie i wygłosił w jego sekcji filozoficznej odczyt *Historyczne pojęcie filozofii*.

W r. 1907 został wybrany zastępcą członka Stałej Delegacji Zjazdów Lekarzy i Przyrodników Polskich; w tymże roku wszedł w skład Polskiego Komitetu Organizacyjnego I Międzynarodowego Zjazdu Psychiatrów, Neurologów i Psychologów, który odbył się we wrześniu 1907 w Amsterdamie. W r. 1913 został wybrany Przewodniczącym Polskiego Komitetu Organizacyjnego IV Międzynarodowego Zjazdu Higieny Szkolnej, który odbył się w sierpniu 1913 w Buffalo (Stany Zjednoczone) i powołany na członka Prezydium honorowego tego Zjazdu.

Działalność redakcyjna

Od chwili, gdy zaczął w Warszawie wychodzić „Przegląd Filozoficzny” (1897), jest lwowskim przedstawicielem redakcji tego pisma. Wchodził też w skład sądów rozpisanych przez „Przegląd Filozoficzny” w latach 1904, 1907, 1911, 1920 konkursów naukowych. Od r. 1899 jest członkiem redakcji stworzonego przez lwowski Związek Naukowo-Literacki wydawnictwa „Wiedza i Życie”. Od chwili powstania Polskiego Towarzystwa Filozoficznego (1904) redaguje wszystkie wydawnictwa, wychodzące nakładem tego Towarzystwa. W latach 1905—1911 stał na czele Komitetu redakcyjnego miesięcznika „Muzeum”. W latach 1911—1914 wchodził w skład Komitetu redakcyjnego wydawanej w Warszawie „Neurologii Polskiej”. Od roku 1911 wydaje i redaguje (z przerwą 1915—1917, spowodowaną wypadkami wojennymi i obowiązkami rektorskimi) miesięcznik „Ruch Filozoficzny”.

Działalność na niwie szkolnictwa

Należał do organizatorów Towarzystwa Kursów Akademickich dla Kobiet i był przez cały czas istnienia tego Towarzystwa (1896—1899) jego sekretarzem. W latach 1899—1909 przewodniczył corocznie z ramienia Rady Szkolnej Krajowej egzaminom dojrzałości w gminazjach lwowskich (w samborskiem). W roku 1902 należał do Komitetu założycieli Tow. Prywatnego Gimnazjum Żeńskiego (nazwanego później Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego), w latach 1905/6—1907/8 był zastępcą Przewodniczącego, w latach 1908/9—1909/10 Przewodniczącym tego Towarzystwa. W latach 1905—1911 był Przewodniczącym Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych, w którego Wydziale już poprzednio przez dwa lata zasiadał. (O szczegółach działalności jego w tym Towarzystwie informuje publikacja *Kazimierz Twardowski. Mowy i rozprawy z okresu jego działalności w Towarzystwie Nauczycieli Szkół Wyższych. Księga pamiątkowa wydana przez TNSW*. Zredagował Dr Karol Zagajewski, Lwów 1912). W latach 1907—1909 był Przewodniczącym Związku Państwowych Austriackich Towarzystw Szkół Średnich.

Brał udział w następujących ankietach: 1) w ankiecie zwołanej w 1902 r. przez Radę Szkolną Krajową we Lwowie w sprawie nauczania propedeutyki filozoficznej w szkołach średnich; 2) w ankiecie zwołanej do Wiednia przez b. austriackie Ministerstwo Wyznań i Oświaty w 1909 r. w sprawie nowego planu nauki w gimnazjach i gimnazjach realnych; 3) w takiej samej ankiecie w r. 1911 w sprawie nowych przepisów egzaminacyjnych dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich; 4) w ankiecie zwołanej przez Radę Szkolną Krajową we Lwowie w celu przystosowania do szkół krajowych nowych planów naukowych, wydanych przez Ministerstwo dla austriackich szkół średnich; 5) w ankiecie zwołanej w czerwcu 1918 r. do Warszawy przez Królewsko-Polskie Ministerstwo WRiOP w celu przygotowania ustalenia organizacji Uniwersytetu Warszawskiego; 6) w naradach Komisji, które się odbyły z końcem października i początkiem listopada 1918 r. w Królewsko-Polskiem Ministerstwie WRiOP w celu przygotowania ogólnej organizacji polskiego szkolnictwa; 7) w ankietach zwołanych w czerwcu 1919 i w styczniu 1920 r. do Warszawy przez Ministerstwo WRiOP w sprawie projektu ustawy o organizacji polskich szkół akademickich; 8) w ankiecie zwołanej w lutym 1920 r. do Warszawy w sprawie projektu nowych przepisów organizacyjnych dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich.

Różne kierunki działalności społecznej

W r. 1890 zreorganizował w Jezupolu Czytelnię Towarzystwa Oświaty Ludowej; w tymże roku założył i zorganizował tamże Ochotniczą Straż Pożarną i był przez szereg miesięcy jej naczelnikiem; od roku 1899 wchodził w skład Komitetu im. Karola Szajnochy; w r. 1915 założył przy pomocy komitetów opiekujących się uchodźcami dla przebywającej w Wiedniu młodzieży akademickiej z kraju Dom Akademicki dla 270 studentów i studentek; od końca listopada 1918 do czerwca 1919 r. pełnił służbę w Miejskiej Straży Obywatelskiej we Lwowie; w latach 1918—20 był Przewodniczącym Rady Nadzorczej Związku Gospodarczego Profesorów Uniwersytetu i Akademii Weterynarii.

Tytuły honorowe

Od r. 1897 jest członkiem honorowym Czytelni Akademickiej we Lwowie, od r. 1915 członkiem honorowym Polskiego Towarzystwa Akademickiego „Ognisko” w Wiedniu, od r. 1916 członkiem honorowym Towarzystwa Nauczycieli Szkół Wyższych we Lwowie i od tegoż roku członkiem honorowym Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Poznaniu.

BIBLIOGRAFIA

A. Prace wydane oddzielnie

1. *Idee und Perception, eine erkenntnistheoretische Studie aus Descartes*, Wien 1892. — 2. *Zur Lehre vom Inhalt und Gegenstand der Vorstellungen. Eine psychologische Untersuchung*, Wien 1894. — 3. *Psychologia wobec filozofii i fizjologii*. Odbitka z Przewodnika naukowego i literackiego, Lwów 1897. — 4. *Wyobrażenia i pojęcia*, Lwów 1898, *Autoreferat*, „Przegląd Filozoficzny” I, str. 68—69. — 5. *O tak zwanych prawdach względnych*. Odbitka z Księgi pamiątkowej Uniwersytetu Lwowskiego w 500-letni jubileusz Uniwersytetu Krakowskiego, Lwów 1900. To samo w przekładzie niemieckim Prof. Dra M. Wartenberga: *Archiv für systematische Philosophie*, 1902, *Autoreferat*, „Przegląd Filozoficzny” IV (1901), str. 207—8. — 6. *Zasadnicze pojęcia dydaktyki i logiki*, Lwów 1901. — 7. *Über begriffliche Vorstellungen*. Odbitka z „Wissenschaftliche Beilage” zum XVI. „Jahresbericht der Philos. Gesellschaft an der Universität zu Wien”, Leipzig 1903, *Autoreferat*, „Przegląd Filozoficzny” VII (1904), str. 329. — 8. *Die Universität Lemberg. Materialien zur Beurteilung der Universitätsfrage*, Wien 1907. — 9. *Kobiety na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego w dziesięciolecie 1897—1907*. Odbitka ze Sprawozdania Dyrekcji prywatnego gimnazjum żeńskiego im. Juliusza Słowackiego, Lwów 1908. — 10. *O filozofii średniowiecznej*, *Autoreferat*, „Przegląd Filozoficzny” XII (1910), str. 250—251. — 11. *O metodzie psychologii. Przyczynek do metodologii porównawczej badań naukowych*, Warszawa 1910. — 12. *Przepisy egzaminacyjne dla kandydatów na nauczycieli szkół średnich*, Lwów 1911. — 13. *O czynnościach i wytworach. Kilka uwag z pogranicza psychologii, gramatyki i logiki*. Odbitka z Księgi pamiątkowej ku uczczeniu 250-tej rocznicy założenia Uniwersytetu Lwowskiego przez króla Jana Kazimierza, Kraków 1911. — 14. *O psychologii, jej przedmiocie, zadaniach, metodzie, stosunku do innych nauk i o jej rozwoju*, Odbitka z *Encyklopedii wychowawczej*, Warszawa 1913. — 15. *O patriotyzmie*, Lwów 1919 (Biblioteka Macierzy Polskiej, Nr 113).

B. Rozprawy i artykuły umieszczone w czasopismach etc.

1. *Monista Mistyk*, „Przełom”, Wiedeń 1895. — 2. *Kultura etyczna*, tamże. — 3. *Franciszek Brentano a historia filozofii*, tamże. — 4. *Filozofia współczesna o nieśmiertelności duszy*, tamże. — 5. *Metafizyka duszy*, tamże. — 6. *Etyka wobec teorii ewolucji*, tamże. — 7. *Ernest Kapp*, tamże, 1896. — 8. *Fryderyk Nietzsche*, tamże. —

9. *Aus der Vergangenheit der Kaiser-Franzens-Universität in Lemberg*, „Akademische Revue”, Monachium 1896. — 10. *W sprawie klasyfikacji zjawisk psychicznych*, „Szkoła”, Lwów 1898. — 11. *Pesymizm i optymizm*, „Przyjaciel Młodzieży”, Lwów 1899. — 12. *Psychologia nauki poglądowej*, „Szkoła”, Lwów 1899. (Także w dziele *Z psychologii i fizjologii wychowania*, „Wiedza i Życie”, R. I, 8. XII, Lwów—Warszawa 1899). — 13. *Czy człowiek postępuje zawsze egoistycznie?*, „Iris”, Lwów 1899. — 14. *O łacinie i grece*, „Tygodnik Słowa Polskiego”, Lwów 1902. — 15. *Nauka propedeutyki filozoficznej w gimnazjum*, tamże. — 16. *Spencer i Leibniz*, „Słowo Polskie”, Lwów, 24 grudnia 1903. — 17. *Wychowanie i nauka. Wykład wstępny*, Sprawozdanie z wakacyjnego Kursu uniwersyteckiego urządzonego w Cieszynie przez „Polskie Towarzystwo Pedagogiczne w Księstwie Cieszyńskim”, w dniach 15—30 sierpnia 1904, Cieszyn 1904, str. 6—12. — 18. *O idio- i allogenetycznych teoriach sądu*, „Przegląd Filozoficzny” X (1907). — 19. *Gustaw Teodor Fechner. Wstęp do polskiego przekładu Księżeczki o życiu pośmiertnym*, Lwów 1907, Autoreferat, „Przegląd filozoficzny” XI (1908), str. 214. — 20. *Jak studiować filozofię?*, „Widnokreśl”, Lwów 1910. — 21. *Jeszcze słówko o polskiej filozofii narodowej*, „Ruch Filozoficzny”, Lwów I (1911), str. 6—22. *Filozofia na Zjazdach lekarzy i przyrodników polskich*, tamże, str. 9. — 22. *Komisja historii filozofii polskiej*, tamże, str. 10. — 23. *Psychologia bez przyrządów*, „Wiedza i Postęp”, Kraków 1912. — 24. *Słownik Filozoficzny Francuskiego Towarzystwa Filozoficznego*, „Ruch Filozoficzny” II (1912), 1. — 25. *Co znaczy „doświadczalny”?*, tamże, 4. — 26. *Henryk Struve*, tamże, 6. — 27. *Prace polskie w międzynarodowej bibliografii filozoficznej*, tamże, 9. — 28. *Filozofia a psychologia eksperymentalna*, tamże, III (1913), 4. — 29. *W sprawie polskich przekładów dzieł filozoficznych*, tamże, 5. — 30. *Granice puryzmu*, tamże, 8. — 31. *Dziesięciolecie Polskiego Towarzystwa Filozoficznego*, tamże, IV (1914—1918), 3. — 32. *W sprawie polskiej bibliografii filozoficznej*, tamże, 4. — 33. *Po czterech latach*, tamże, 8. — 34. *O potrzebach filozofii polskiej*, „Nauka Polska”. Rocznik Kasy im. Malinowskiego, Tom I, Warszawa 1918. — 35. *Filozofia w szkole średniej*, „Ruch Filozoficzny” V (1919), 20. — 36. *O jasnym i niejasnym stylu filozofowania*, tamże, 2. — 37. *O wykształcenie logiczne*, tamże, 4, 5. — 38. *O przygotowaniu naukowym do filozofii*, tamże, 6. — 39. *Wstęp do polskiego przekładu Fechnera, Zagadnienia duszy*, Lwów 1920 (Pod prasą).

C. Programy i streszczenia wykładów i odczytów

1. *Życie umysłowe człowieka* — Programy Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich, (Rok I), Seria I, listopad i grudzień 1899, str. 9—12. — 2. *Tezy sformułowane na podstawie odczytu O pojęciu poczytalności karnej w świetle psychologii* wygłoszone na posiedzeniu Towarzystwa Prawniczego we Lwowie dnia 25 marca 1899, „Przegląd Prawa i Administracji” 1899, str. 318—319. — 3. *Jak i czego należy się uczyć?* — Streszczenia odczytów Towarzystwa Oświaty Ludowej we Lwowie. Streszczenia odczytów urządzonych w jesieni i zimie 1898/9 we Lwowie, Lwów 1899, str. 1—4. — 4. *Myśl i mowa*, tamże, Lwów 1900. — 5. *Z estetyki muzyki*. Streszczenie odczytu wygłoszonego w Sali Ratuszowej, „Przegląd” Nr 243 z 24 X 1899. — 6. *Filozofia grecka*. Programy Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich (Rok II), Seria I, listopad i grudzień 1900. — 7. *Zarys psychologii*, Cz. I, tamże, Rok II, Seria I, listopad i grudzień 1901, str. 14—15; Cz. II, tamże, Seria II, styczeń i luty 1902; Cz. III, tamże, Rok V, Seria II, styczeń i luty 1904; Cz. II, tamże, Seria III, luty i marzec

nych teorii o ich wzajemnym stosunku, Cz. I, tamże, Rok IV, Seria II, styczeń i luty 1903; Cz. II, tamże, Seria III, luty—kwiecień 1903. — 9. *Krótki zarys logiki*, Cz. I, tamże, Rok V, Seria II, styczeń i luty 1904; Cz. II, tamże, Seria III, luty i marzec 1904. — 10. *Główne prądy w filozofii wieku XIX*, tamże, Rok VI, Seria I, listopad i grudzień 1904. — 11. *O pamięci*, tamże, Rok VII, Seria I, listopad i grudzień 1905. — 12. *W sprawie klasyfikacji zjawisk psychicznych*. Streszczenie odczytu wygłoszonego na 26. posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego dnia 26 października 1905, „Przegląd Filozoficzny” IX (1906), str. 12—13. — 13. *O filozofii średniowiecznej*. Programy powszechnych Wykładów Uniwersyteckich, Rok VII, Seria II, styczeń i luty 1906. — 14. *O przesądach*, tamże, Seria III, luty—kwiecień 1906. — 15. *O zadaniach etyki naukowej*. Streszczenie odczytu wygłoszonego w lwowskim Związku Naukowo-Literackim dnia 10 stycznia 1907, „Przegląd Filozoficzny” X (1907), str. 143. — 16. *Psychologia uczuć*. Programy Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich, Rok VIII, Seria III, luty i marzec 1907. — 17. *Prawdopodobność jako obowiązek etyczny*. Streszczenie odczytu wygłoszonego na 29. posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego dnia 13 grudnia 1905, „Przegląd Filozoficzny” IX (1906), str. 82—83. — 18. *W sprawie klasyfikacji poglądów na stosunek duszy i ciała*. Streszczenie odczytu wygłoszonego na 72 posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego dnia 21 listopada 1909, „Przegląd Filozoficzny” XII (1909), str. 211—212. — 20. *Historyczne pojęcie filozofii*. Streszczenie odczytu wygłoszonego w Sekcji Filozoficznej XI Zjazdu Lekarzy i Przyrodników Polskich w Krakowie, 1911. — Księga pamiątkowa tegoż Zjazdu, Kraków, bez daty.

D. Sprawozdania i recenzje

Polemiki w następujących pismach

„Gazeta Narodowa” (1886); „Oesterreichisches Literaturblatt” (1893—1897); „Fremdenblatt” (1893); „Wiener Zeitung” (1895); „Vossische Zeitung” (1895); „Akademische Revue” (1896); „Ateneum” (1894); „Przegląd Prawa i Administracji” (1894 i 1898); „Przełom” (1896); „Przewodnik Naukowy i Literacki” (1896—7); „Muzeum” (1896); „Przegląd Polski” (1897); „Życie” (1898); „Szkoła” (1898); „Tygodnik Słowa Polskiego” (1902); „Słowo Polskie” (1904 i 1913); „Przegląd Filozoficzny” (1897—1899, 1900, 1904, 1905, 1907); „Ruch Filozoficzny” (1912, 1914—1918, 1919/20).

E. Varia

1. Przemówienie wygłoszone na inauguracji II roku Powszechnych Wykładów Uniwersyteckich, urządzonych staraniem Uniwersytetu Lwowskiego, Lwów 1901. — 2. Spis rzeczy pierwszych dziesięciu roczników „Przeglądu Filozoficznego”, „Przegląd Filozoficzny” XI (1908), 1, 2. — 3. *W niewoli niemieckiej*. Referat wygłoszony we Lwowie na zebraniu publicznym w sali ratuszowej dnia 6 grudnia 1908, „Słowo Polskie” Nr 577 i 578 z 10 i 11 grudnia 1908. — 4. *Kazimierz Twardowski, Mowy i rozprawy z okresu jego działalności w Towarzystwie Nauczycieli Szkół Wyższych*. Księga pamiątkowa wydana przez Tow. Naucz. Szkół Wyższych, Lwów 1912. (Zawiera 20 przemówień i referatów oraz następujące rozprawy i artykuły: *W sprawie egzaminu dojrzałości*. — *Unarodowienie szkoły*. — *O obchodach narodowych*. —

Krajowa Rada Pedagogiczna. — Szkoła a wybory. — W sprawie abiturientów szkół polskich w Królestwie. — W sprawie Uniwersytetu Lwowskiego. — Smutne refleksje. — Przeciążenie. — W sprawie ostatniej klasyfikacji w lwowskich szkołach średnich. Tow. Nauczycieli Szkół Wyższych o ostatniej klasyfikacji. — Scientia vitae magistra. Przemówienie Rektora Uniwersytetu Lwowskiego, Dra K. Twardowskiego, na otwarciu kursu uzupełniającego dla nauczycieli szkół średnich w Wiedniu, dnia 27 marca 1915, „Szkoła Polska”, Wiedeń 1915.

F. Przekłady

a) Przekłady własne

1. Lutosławski, *Naród indywidualistyczny (Un peuple individualiste)*, „Przełom”, Wiedeń 1896. — 2. Kreibig, *Pokusy św. Antoniego*, tamże, 1895. — 3. Kreibig, *Maria Magdalena*, tamże. — 4. Vaihinger, *Filozofia Nietzschego*, Lwów 1904. — 5. Hume, *Badania dotyczące rozumu ludzkiego* (wspólnie z Drem J. Łukasiewiczem), Lwów 1905, 2. wyd. Lwów 1919. — 6. G. St. Fullerton, *Neorealizm amerykański*, „Ruch Filozoficzny”, IV (1912—1918), 6. — 7. Hume, *O charakterze narodowym*. Przekład odczytany na 183. posiedzeniu naukowym Polskiego Towarzystwa Filozoficznego we Lwowie, dnia 12 lutego 1918. (W rękopisie).

b) Redakcje przekładów cudzych

1. Külpe, *O zadaniach i kierunkach filozofii*. Z niemieckiego przełożyli z upoważnieniem autora członkowie „Kółka Filozoficznego” pod redakcją Prof. Dra K. Twardowskiego, Tom I, II, Lwów—Warszawa 1899. — 2. G. T. Fechner, *Księżeczka o życiu pośmiertnym*. Z 6. wydania niemieckiego przełożył K. Mączewski. Przekład przejrzał i wstępem zaopatrzył K. Twardowski, Lwów—Warszawa 1907. — 3. G. T. Fechner, *Zagadnienie duszy*. Z niemieckiego przełożyła Drka Zofia z Paślawskich Drexlerowa. Przekład przejrzał i wstępem zaopatrzył Prof. Dr K. Twardowski, Lwów—Warszawa 1920. (Pod prasą).

K. Twardowski

We Lwowie, 20. października, 1926

Do Dziekana Wydziału Humanistycznego
Uniwersytetu Jana Kazimierza

we Lwowie

Załatwiając pismo Dziekana Wydziału Humanistycznego z 29. bm., w którym Dziekanat zakomunikował mi odmowną odpowiedź ministerstwa W.N.iO.P. z 22 października 1926 na wniosek Senatu akademickiego wynajęcia sali Towarzystwa muzycznego dla moich wykładów pt. *Główne zasady nauk filozoficznych* a zarazem propozycję tegoż Ministerstwa dublowania przeze mnie wymienionych wykładów, mam zaszczyt oświadczyć, co następuje:

Aby umożliwić wszystkim studentom i studentkom, pragnącym na te wykłady chodzić, uczęszczanie na nie, nie wystarczyłoby je dublować, lecz trzeba by każdy wykład ogłaszać co najmniej trzy razy.

Nadto o dublowaniu wykładów może być moim zdaniem mowa tylko w tym przypadku, gdy profesor odczytuje wykłady ze swoich skryptów albo gdy chodzi o wykłady w inny sposób zupełnie nie tylko w swej ogólnej treści, lecz także w szczegółach wygłoszenia ustalone; ja zaś swoje wykłady, chociaż opierają się one na dokładnym przygotowaniu i obmyśleniu głównej ich treści i najbardziej zasadniczych sformułowań, wygłaszam zupełnie swobodnie, posiłkując się skrypcem swoim tylko od czasu do czasu, przy czym nakreślony w skrypcie plan ulega zmianom, stosowanie do nasuwających mi się w ciągu mówienia pomysłów rzeczowych i rozważań dydaktycznych. Nie zdaję sobie sprawy z tego, w jaki sposób można by wykłady, nie mające charakteru reprodukcji utrwalonych poprzednio na papierze wywodów, lecz mające charakter, poniekąd twórczy, powstające do pewnego stopnia dopiero w ciągu ich wygłaszania, „dublować”, tj. powtarzać tak, aby wykład drugi był istotnie odtworzeniem pierwszego.

Sądzę tedy, że proponowane przez ministerstwo dublowanie moich wykładów *primo* nie prowadziłoby do celu, *secundo* stawiałoby mi osobiście wymagania, którym sprostać nie czuję się na siłach.

W końcu pozwalam sobie prosić Dziekanat, aby zasięgnął od właścicieli lokali, które by się na moje wykłady nadawały, dokładnych informacji, jakiej by żądali ceny za odstąpienie danego lokalu na jeden wykład mój i następnie, obliczywszy ogólną wysokość kwoty potrzebnej na wynajęcie dla mnie sali poza Uniwersytetem do końca bieżącego roku akademickiego, wystąpił ponownie do Ministerstwa z wnioskiem udzielenia na ten cel odpowiedniego kredytu. Przypuszczam bowiem, że brak takiego na szczegółowym obliczeniu opartego wniosku w telegramie, którym Uniwersytet odniósł się w tej sprawie do Ministerstwa, stał się jedną z przyczyn odmownego stanowiska Ministerstwa.

Przy obliczeniu wysokości kwoty, potrzebnej na wynajęcie dla mnie sali do końca bieżącego roku akademickiego, należy wziąć pod uwagę:

1. Że wykłady, o które chodzi odbywają się dwa razy w tygodniu, w poniedziałki i czwartki od 8 do 9.

2. Że wobec faktu, iż obecnie wykłady z powodu braku sali doznały przerwy i że mimo to muszą do końca bieżącego roku akademickiego wyczerpać materiał, będę musiał w ciągu III trymestru dodać tyle godzin wykładowych, ile obecnie tracę (dotąd straciłem ich już pięć).

3. Że cena wynajęcia sali na jeden wykład w trymestrze III powinna być mniejsza aniżeli w trymestrze I i II, albowiem w trymestrze III nie potrzeba sali opalać.

Upraszam Dziekanat o jak najrychlejsze poczynienie dalszych kroków w celu uniknięcia przedłużania się przerwy moich wykładów.

Kazimierz Twardowski
Profesor filozofii
w Uniwersytecie Jana Kazimierza

Prof. Dr K. Twardowski

w sprawie zawieszenia krzyżów w salach wykładowych, auli i seminariach
Uniwersytetu

We Lwowie, 31 stycznia, 1931

Do

Senatu akademickiego
Uniwersytetu Jana Kazimierza
we Lwowie

Wobec faktu, że w czasie wakacyj roku 1930 zostały w salach wykładowych Uniwersytetu zawieszane krzyże, zwróciłem się na posiedzeniu Rady Wydziału Humanistycznego dnia 15. października 1930 do Pana Dziekana tegoż Wydziału z zapytaniem, jaka była geneza tego faktu, oraz, o ile zaszedł on na podstawie uchwały Senatu akademickiego, jak dotycząca uchwała brzmi.

Informacje, których udzielił odpowiadając na moje zapytanie Pan Dziekan Wydziału Humanistycznego, stwierdzają, że w protokole z posiedzenia Senatu akademickiego z 27. stycznia 1930, na którym to posiedzeniu Senat akademicki zajmował się podaniem szeregu polskich towarzystw akademickich *O jak najrychlejsze zawieszenie znaku krzyża, tj. krucyfiksu w auli, w audytoriach i seminariach*, że w protokole z tego posiedzenia zapisana jest jedynie jednomyślna uchwała, by na podanie towarzystw nie odpowiadać oficjalnie, lecz w razie zgłoszenia się delegatów młodzieży po odpowiedź, dać przez J.M. Rektora odpowiednie wyjaśnienia. Co się tyczy treści tych wyjaśnień, J.M. Rektor otrzymał od Senatu akademickiego pewną dyrektywę, mianowicie miał on udzielić delegatom młodzieży wyjaśnień tej treści, że

Senat akademicki odnosi się przychylnie do prośby towarzystw, ale załatwi ją w porze, która będzie odpowiedniejsza. Po odpowiedzi Pana Dziekana Wydziału Humanistycznego na zapytanie moje zabrali jeszcze głos dwaj Członkowie Rady, którzy byli w ubiegłym roku i są także w bieżącym roku akademickim członkami Senatu akademickiego; z udzielonych przez nich informacji dowiedziała się Rada Wydziału Humanistycznego, że w Senacie akademickim oceniono prośbę towarzystw jako wynik tendencji raczej politycznych aniżeli religijnych, dalej że zawieszenie krzyżów w czasie wakacyj nastąpiło z polecenia Rektoratu oraz że z początkiem października 1930 była w Senacie akademickim omawiana sprawa umieszczenia krzyża w auli i że ta sprawa została na razie odroczonea i przekazana wybranej na tymże posiedzeniu Senatu akademickiego Komisji. O tym jednak, że sprawa zawieszenia krzyża w auli była na owym posiedzeniu Senatu akademickiego omawiana i że wybrano na nim *ad hoc* komisję, nie ma w protokole z posiedzenia żadnej wzmianki.

Z powyższego wynika, że:

1. Senat akademicki jako taki nie załatwił merytorycznie podania towarzystw akademickich w sprawie zawieszenia krzyżów. Załatwienie takie musiałyby być zapisane w protokole posiedzenia a w protokole nie ma żadnego zapisku, który by określał stanowisko zajęte przez Senat akademicki wobec tej sprawy, mówiąc, czy Senat akademicki zajął stanowisko pozytywne, czy negatywne względem podania towarzystw akademickich. Co więcej, Senat akademicki uchwalił nie odpowiadać „oficjalnie” na podanie towarzystw, więc usunąć się od merytorycznego załatwienia podania, skoro ustrój Uniwersytetu nie zna nieoficjalnego załatwienia spraw przez Senat akademicki.

2. Udzielona J.M. Rektorowi dyrektywa co do wyjaśnień, których miał udzielić delegatom młodzieży akademickiej, oświadczając im, że Senat akademicki odnosi się przychylnie do podania towarzystw akademickich, ale załatwi je w porze odpowiedniejszej — dyrektywa ta nie była oparta na ważnej uchwale Senatu akademickiego, gdyż uchwała udzielenia J.M. Rektorowi takiej dyrektywy nie jest zapisana w protokole posiedzenia.

Otóż w myśl obowiązujących przepisów, które wymagają, aby uchwały Senatu akademickiego były zapisywane w protokołach posiedzeń (zob. Statut Uniwersytetu Jana Kazimierza §§ 106 i 107d), według których więc coś, co nie jest zapisane w protokole, nie może być uważane za uchwałę, należy moim zdaniem zajęte przez Senat akademicki na posiedzeniu z 27. stycznia 1930 stanowisko rozumieć w ten sposób, że Senat akademicki, nie chcąc sam merytorycznie sprawy załatwić, przekazał ją do załatwienia w myśl ostatniego zdania artykułu 19. ustawy o szkołach akademickich J.M. Rektorowi, udzielając Mu zarazem pewnej dyrektywy, która jednak wobec niezaprotokołowania jej nie miała charakteru ważnej uchwały i która nie zawierała też — o ile mi wiadomo — żadnej wskazówki co do pory, którą należałoby uważać za „odpowiedniejszą” dla spełnienia prośby młodzieży.

Nie mogę pogodzić się z myślą, jakoby cała ta sprawa miała być już ostatecznie załatwiona przez wydanie w czasie wakacyjnym pod nieobecność J.M. Rektora i Pana Prorektora polecenia zawieszenia krzyżów w salach wykładowych. Sprawa jest zbyt ważna i poważna. Doniosłość jej sięga daleko poza mury Uniwersytetu a dla niego samego posiada znaczenie zasadnicze. Z jednej bowiem strony wchodzi tutaj w grę ideały religijne może nadużyte gwoli tendencjom politycznym, z drugiej zaś strony idzie o ideały naukowe, a wśród nich o niezależność nauki od wszelkich kościołów i wyznań. Wszak Uniwersytet i wszyscy jego profesorowie są powołani do strzeżenia tej niezależności, wywalczonej zmaganiem się wiekowym, i do przeciwdziałania nawet pozorom jej naruszenia. Sądzę, że sprawa dotycząca najży-

wotniejszych interesów nauki i Uniwersytetu, nie może być ostatecznie załatwiona zarządzeniem indywidualnym, opartym na nie zapisanej w protokołach Senatu akademickiego dyrektywie; jestem zdania, że nie wystarcza tu nawet czyniąca zadość wszelkim formalnym wymaganiom uchwała Senatu akademickiego, powzięta poza wiedzą ogółu profesorów i nie poparta jego opinią.

Wychodząc z powyższych założeń, przedłożyłem Radzie Wydziału Humanistycznego na posiedzeniu z dnia 3. grudnia 1930 wniosek zwrócenia się do Senatu akademickiego z prośbą, by zechciał przed ostatecznym załatwieniem kwestii, czy mają być w myśl podania towarzystw akademickich zawieszane krzyże w salach wykładowych, w auli i w seminariach, zasięgnąć opinii Rad Wydziałowych czterech świeckich Wydziałów Uniwersytetu.

Wniosek mój upadł, a chociaż zgłosiłem go jako *votum separatum* do odrzucającej go uchwały Rady Wydziału Humanistycznego, Senat akademicki nie miał oczywiście podstawy do zajęcia się zawartą w nim prośbą moją. Wobec tego pozwałam sobie przedstawić Senatowi akademickiemu ową powyżej przytoczoną prośbę jako swoją prośbę osobistą, prosząc zarazem o jej załatwienie.

Dr K. Twardowski

(podpis nieczytelny)

Do Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Jana Kazimierza we Lwowie

Do Wydziału Humanistycznego
Uniwersytetu Jana Kazimierza

Wpłynęło dnia 31.I roku 1931

nr 71

Vidi

Dr. Podlacha
(podpis nieczytelny)
Senat Akademicki
4.II.31
2237 nr 80/31

Pisownia tekstów archiwalnych została zmodernizowana zgodnie z obowiązującymi obecnie zasadami.

1. W. Grądkowski: Tradycja i jej wartość. Przyczynek do dziejów polskiej myśli marksistowskiej
Tradition and Its Value. A Contribution to the History of Polish Marxist Philosophical Thought
2. K. J. Brozi: Funkcjonalna koncepcja kultury a wyjaśnianie procesu kształtowania się wartości
The Functional Conception of Culture and the Explanation of the Value-Shaping Process
3. M. Hetmański: Działanie, wartość, wiedza w koncepcji G. H. Meada
The Operation of Values: Knowledge in the Conception of G. H. Mead
4. J. Styk: Koncepcja wartości w socjologii polskiej
Conception of Values in Polish Sociology
5. M. Cyranowska: Podstawowe wartości w myśli Konfucjusza i Mencjusza
Fundamental Values in the Thought of Confucius and Mencius
6. K. Goranow: Społeczne funkcje kultury artystycznej w dobie współczesnej.
Tezy
Social Functions of Artistic Culture in Present Times. Theses
7. J. Mizińska: Status socjologii wiedzy jako koncepcji „nowej obiektywności”
The Status of the Sociology of Knowledge as a Conception of „New Objectivity”
8. M. Ruba: Max Scheler — teoria form wiedzy a perspektywa przezwyciężenia kryzysu kultury europejskiej
Max Scheler — The Theory of Forms of Knowledge and the Perspective of Overcoming the Crisis of European Culture
9. J. Cabaaj: Problem dziejotwórczej roli idei w amerykańskiej myśli historycznej
The Problem of the History-Making Role of Ideas in American Historical Thought
10. H. Jakuszek: Akademickie *Lehrjahre* Novalisa jako okres poszukiwania własnego poglądu na historię
The Academic *Lehrjahre* of Novalis a Period of Search for His Own View of History
11. J. Zdybel: Relatywizm historyczny jako przejaw aktywności poznawczej historyka w ujęciu R. G. Collingwooda
Historical Relativism as a Manifestation of the Cognitive Activity of a Historian According to R. G. Collingwood
12. J. Pomorski: Hayden White: "Historyzm" jako relatywizm językowy w historiografii
Hayden White: "Historicism" as Linguistic Relativism in Historiography
13. P. Bytniewski: Człowiek jako *animal symbolicum* w koncepcji S. Langer
Man as the *animal symbolicum* in the Conception of S. Langer
14. G. Józefczuk: Idea zdrowego rozsądku w filozofii L. Chwistka
The Idea of Common Sense in the Philosophy of L. Chwistek

ANNALES
UNIVERSITATIS MARIAE CURIE-SKŁODOWSKA
LUBLIN—POLONIA

VOL. XI

SECTIO I

1986

15. J. Dębowski: Husserlowska fenomenologia poznania i poznawania. Główne idee i rozróżnienia: Intencjonalność, intencja, efektywna i intencjonalna treść aktu, wypełnienie, pełnia naoczna
Husserl's Phenomenology of Knowledge and Cognition. Main Ideas and Distinctions: Intentionality, Intention, Effective and Intentional Contents of Act, Fulfillment, Visible Fullness
16. S. Symotiuik: Nadzieja. Istota i formy
Hope. Essence and Forms

Adresse:

UNIwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
BIURO WYDAWNICTW

Plac Marii

Curie-Skłodowskiej 5

20-031 LUBLIN

POLOGNE